

Каїра Л.Г.

*кандидат технічних наук, доцент,
кафедра міжнародної економіки,
Національний університет харчових технологій*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-294-7-9>

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Сучасна транспортна інфраструктура забезпечує ефективність міжнародного економічного співробітництва, являється матеріальною основою стійкого економічного розвитку будь-якої країни, забезпечує необхідні умови цілісності держави, її обороноздатності, національної, економічної та продовольчої безпеки. Світовий досвід розвитку інфраструктури в різних країнах показує, що серед найважливіших інфраструктурних галузей матеріального виробництва, що забезпечує виробничі і невиробничі потреби в усіх видах перевезень, є транспортна. Специфіка транспорту, як галузі господарства, полягає в тому, що він сам не виробляє продукцію, він забезпечує виробничий процес. Продукцією транспорту є сам процес переміщення, який здійснюється за допомогою транспортних засобів як у сфері виробництва, так і у сфері обігу.

Як показує проведений аналіз, ключовою закономірністю сучасного етапу розвитку транспортної інфраструктури виступає інтенсифікація інфраструктурної стратегічної співпраці країн, створення інфраструктурних зон для економічної взаємодії, формування нових транспортних коридорів, транспортно-логістичної інфраструктури. Світова транспортна система складається з усіх транспортних шляхів світу: мережа шляхів сполучення (сухопутних, водних, повітряних, електронних), рухомий склад усіх видів транспорту, транспортні корпорації, що організують комерційну та інвестиційну діяльність у цій галузі, люди, які працюють на транспорті.

Транспортна система посідає особливе місце в економіці держави, здійснює як економічні, так і позаекономічні

синергетичні ефекти на розвиток основних галузей економіки, і як визначають світові вчені, таких основних ефектів від транспортної інфраструктури, які позитивно впливають на розвиток і зростання економіки в цілому – вісім. Це такі ефекти: прямої продуктивності, взаємозамінних елементів, акумуляції факторів виробництва, сукупного попиту, інструмента промислової політики, інфраструктурного зростання, суміжних галузей, масштабу та охоплення.

Відомо, що кожна країна має власну транспортну систему, яка формується залежно від рівня її розвитку:

- високий рівень всіх видів транспорту (держави Європи, США, Канада);

- високий рівень більшості видів транспорту (наприклад, Японія не має трубопровідних та річкових перевезень; Австралія, Нова Зеландія, Південна Африка майже не мають річкового транспорту);

- переважно один вид транспорту (зокрема, залізничні перевезення є домінуючими в Індії, Аргентині, Марокко, автомобільні – в Афганістані, Саудівській Аравії, Ефіопії, річкові – у Судані, Конго, Парагваї).

Таким чином, найбільш розвинутими в світі є транспортні системи країн Європи, Північної Америки, де зосереджено понад половину залізничних колій, рухомого складу, автомобільних шляхів, автопарку тощо. Серед країн з високим рівнем розвитку транспорту вирізняються Японія, Республіка Корея, Тайвань, нафтодобувні країни Перської затоки. Швидкими темпами розвивається транспорт Китаю. Для країн, що розвиваються, властивий низький рівень розвитку транспорту, застарілий малопотужний рухомий склад.

Розвиток транспортної галузі України здійснюється за основними видами транспорту: залізничним, автомобільним, водним, трубопровідним, авіаційним. Варто зазначити, що в українській транспортній системі, як і у світовій – найбільш вагомим є залізничний транспорт. Порівняння динаміки обсягів вантажних перевезень свідчить, що залізниці України займають четверте місце на Євразійському континенті, поступаючись лише

залізницям Китаю, росії та Індії. За загальною довжиною залізничних колій країни Україна займає 13 місце в світі.

Варто відмітити, що географічне положення України дозволяє країні контролювати сухопутні, повітряні транспортні шляхи між країнами Східної та Центральної Європи; морські транспортні шляхи в акваторіях Чорного і Азовського морів; транспортні коридори внутрішніми водними магістралями між акваторіями Балтійського і Чорного морів; трубопровідний транспорт вуглеводнів до країн Європи зі сходу.

Аналіз результатів оцінки участі основних видів транспорту в економіці України за основними показниками (обсягами реалізації послуг вантажо- та пасажироперевезень) показав, що провідною галуззю в дорожньо-транспортному комплексі країни є залізничний транспорт, який забезпечує 82% вантажних і 50% пасажирських перевезень, здійснюваних всіма видами транспорту. Залізниця забезпечує на 42% більше вантажоперевезень за обсягом, ніж автотransпорт, але при цьому отримує тільки на 9% більше прибутку. Основу доходу залізниці формують вантажні перевезення – 88%. Авіатransпорт – єдина галузь, де більша частина прибутку надходить від пасажирських перевезень. За даними Державної служби статистики України ключовими споживачами вантажних перевезень (без урахування транзиту) є ГМК (38%), енергетика (14%), агро (13%), будівельна (12%), харчова (6%) та хімічна (1%) галузі. При цьому, ГМК, енергетика, агро- та будівельна галузь найбільше користуються залізницею та авто транспортом, а харчова та хімічна переважно використовують авто та водний транспорт.

Однією з перспектив для вітчизняної транспортної галузі є включення України до індикативних карт Європейської транспортної мережі TEN-T. Загальноєвропейська транспортна мережа TEN-T – це інфраструктурний проект Європейського Союзу, що передбачає створення до 2050 року нової транспортної системи на території ЄС, яка охопить 94 порти, 50 аеропортів і близько 15 тис км швидкісних залізниць. Перспективним для України є й реалізація Міжнародного проекту будівництва транспортного коридору Via Carpatian, який забезпечує з'єднання країн Східної Європи – членів ЄС.

Таким чином, що розвиток інтеграційних процесів та зростання конкуренції на міжнародному ринку транспортних послуг, вимагає нових підходів до транспортних відносин. Перспективними для держави в сфері транспортної галузі та інфраструктури є: інноваційні перетворення в напрямку удосконалення структури міжнародних транспортно-логістичних систем; провадження інноваційних інформаційно-управляючих технологій, побудованих на моделюванні інтегрованих транспортних систем; розвиток мультимодальних перевезень та пришвидшене інтегрування національної транспортної системи до системи «Європа-Азія». Україна, як транзитна держава, має широкі перспективи до міжнародного співробітництва у транспортній галузі. Україна інтегрована в міжнародні транспортні коридори, хоча це зумовлює більшу залежність від зовнішніх ринків, проте інтеграція створює можливості для перетворення України на потужний міжнародний транспортний хаб.

Література:

1. Інвестиційна пріоритетність галузей економіки : монографія / С.О. Гуткевич, О.О. Шеремет, Г.М. Завадських та інші / за заг. ред. проф. Гуткевич С.О. Харків : «Діса Плюс», 2021. 208 с.
2. Міністерство інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/>
3. Trade Logistics in the Global Economy. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/29971/LPI2018.pdf>
4. Національна транспортна стратегія України до 2030. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/nt3946>
5. Корінь М.В. Розвиток інфраструктури залізничного транспорту в умовах транскордонного співробітництва : монографія. Харків : УкрДУЗТ, 2019. 401 с.